

MAGYAR PÆDAGOGIAI TÁRSASÁG.

Felolvasó-ülés 1907 december 21-én. 5

Jelen vannak: dr. *Fináczy Ernő* elnöklése mellett Bögéri János, Bihari Mór, Dóri Zsigmond, Gyomlyay Gyula, Gyulay Béla, Havass Gyula, Havass Ilona, Hegedűs István, Jancsó Benedek, Kármán Mór, Kerékgyártó Elek, Kovács János, Málnai Mihály, Radó Vilmos, Székely György, Somogyi Géza, Schön József, Ujváry Béla, dr. Weszely Ödön, Trájtler Károly (utóbbi mint jegyző) és mások.

I. Elnök megnyitja az ülést és felkéri Waldapfel János tanár urat előadásának megtartására.

II. *Waldapfel János* szabad előadása: «*Az iskolán kívül való oktatás szervezetéről, tárgyairól és módjairól.*»

Előadó kapcsolatban azzal, amit a fennforgó kérdésben egy előzetes ülésen előadott, részletesen kifejti, hogy a szabad tanítás különböző intézményei között nincsen semmiféle szerves kapcsolat s azt hiszi, hogy a tanügyi kormány volna leginkább hivatott valamilye központi szervezetnek a megteremtéséhez a kezdeményező lépéseket megtenni. Mindenek előtt szükséges volna megismerni a már létező intézményeket s azoknak maguk elé tűzött feladatait; tudni kellene, hogy ezek egyenkint mit végeznek, miféle címek alatt teljesítenek népmívelési szolgálatokat s együttvéve minő eredményeket mutathatnak föl? Ez nem könnyű munka, és ha ez befejeztetett, csakis akkor lehetne hozzáfogni a szervezéshez. Ennek feltétele az volna, hogy a kormány felszólítaná a különböző egyesületeket, s megkérdezné, hajlandók-e valamely egységes szervezetbe lépni, amelynek irányítására a kormány vállalkoznék? Ha a kormány az egyesületek autonómiáját meghagyná, ezeknek többféle kedvezményt biztosítana s meg tudná határozni, hogy mit akar nekik nyújtani, nagy számban csatlakoznának egységes szervezetté.

Az iskolán kívül való oktatás nemesak általános műveltséget adjon, de szaktárgyak tanítására is kiterjedjen. Előadó fölveti a kérdést, hogy a szabad iskolában kik tanítsanak és kiket tanítsanak s

erre az a válasza, hogy be kell fogadnia mindenkit, aki tanulni akar, tekintet nélkül korára, nemére és készütségére. Ha a tanítás programjában bizonyos tárgy érdekli s neki erre szüksége van, álljon be a sorba. Kívánatosnak tartja előadó annak a kérdésnek a tisztázását, mennyivel járul hozzá anyagilag is — aki tanulni akar — az intézmény fõntartásához? Elõadó szükségesnek tartja ezt a hozzájárulást, hogy az intézmény komolysága ebbõl is kitûnjék; de nálunk ezt sem lehet egész szigorúsággal végrehajtani, mert arról is gondoskodni kellene, hogy aki ezeket az elõadásokat tartósan látogatja, ezt megtehesse akkor is, ha pénzügyileg nem volna rá képes. Az anyagi kérdést is tehát nagy liberalitással kellene megoldani. Arra a kérdésre, hogy kik tanítsanak a szabad iskolában, nem olyan könnyû a felelet. Csodálatos, de igaz, hogy nálunk e tekintetben nagy a kínálat; sokan vállalkoznak tanításra, olyanok is, akik nem képesek rá. Ha a kormány vállalja a fõvezetést, erre vonatkozólag is bizonyos garanciákról kell gondoskodnia. Igaz ugyan, hogy a szabadon kínálkozó erõkre is szükségünk van, mert a csekélyebb anyagi források miatt ezekrõl nem lehet olyan könnyen lemondani. Általában azonban el kellene dönteni, hogy a tanítást csakis olyanok végezzék, akiknek az oktatás élethivatásuk: a tanítók és tanárok. Ha az iskolán kívüli oktatás programját tervszerûen rendezik s ott tartós munka folyik s nem csupán apró-cseprõ részletkérdések fejtegetésével foglalkoznak, ez esetben a tanítás rendszeresebb lesz s akkor ritkulni fog a laikus tanárok száma is. Az iskolán kívüli tanításnak egyébként nem lehet csupán feladata pótolni azt, amit egyesek az iskolában megszerezni nem tudtak. Az oktatás tágkörû legyen, mindennemû disciplinára kiterjedõ. Ha mindenki tudna tanulni olvasni, írni és számolni — ezeket az elemi dolgokat kell elsõ sorban sürgetnünk — már nagy kulturális eredményrõl lehetne beszélni. Ezenkívül azonban a mûveltség tárgyi elemeit is kell nyújtani. A legtöbb ember nem ismeri a maga környezetét, s ennél fogva nem rendezheti be tudatosan a maga életét. A tanításnak nem szabad az elvek ismertetését elsietni, hanem mindenekelõtt a tényeket kell megismertetnie. Általános baj az, hogy az emberek igen tekintélyes része elveket állít fel, anélkül, hogy a tényeket megértette volna. E tekintetben valóságos játékot ûztek a pécsi kongresszuson is. Elõadó tehát azt kívánja, hogy a tanítás mindenkor a tényekbõl induljon ki; a fogalmak megalkotása és ezek segítségével azután az elvek fölépítése már könnyebb munka lesz. A felmûveltség terjedésének így vethetünk csak gátat.

Elnök köszönetet mond elõadónak érdekes fejtegetéseierõl s örömeinek ad kifejezést, hogy a tárgyat konkrét oldaláról mutatta be. Hogy a hozzászólást megkönnyítse, röviden összefoglalja mindazt,

amit az előadó mai fejtegetésében a kérdésre vonatkozólag elmondott. Felhívja a Társaság tagjait a hozzászólásra.

Hegedüs István helyesléssel fogadta az elnök összefoglaló előadását, amelynek nyomán fog haladni ő is felszólalásában. Szól is meg szokta figyelni a társadalom mozgalmait s a pécsi események mégis mintha egyszerre ébresztették volna föl arra a tudatra, hogy a világ íme egy csapásra megváltozott. Azt hiszi, hogy ilyen jelenségekkel szemben kiméletet kell ugyan gyakorolni, de mégis a legnagyobb erélyt tanúsítani. Szóló a szabad tanítás ügyeinek vezetésére a központi szervet erőteljesnek látja s azért nem is tud ezzel az eszmével megbarátkozni. Azt tapasztalta, hogy a társadalom bizonyos rétege szeret ideálokat alkotni magának s a dolgok logikai rendje okozza azt, hogy amikor a társadalom minden újat azonnal megragad, nem ér rá ennek a mélyére is hatolni. Őt azonban a jelszavak nem ingatják meg meggyőződéseiben. A központi szerv iránt neki nincsen bizalma, mert az eszmék harcában már sokkal előrehaladottabb az izgatás a megcsontosodott merevség és dogma ellen, amellyel szemben az állam alig gyakorolhatná sikerrel az ellenőrzést. Az állami beavatkozásnak hivatalos jellege lenne s minél bölcsebben gondolná ki az új intézménynek életfeltételeihez szükséges eszközeit, annál nagyobb ellenáramlat indulna meg azok részéről, akik mindenféle hivatalos vezetésben politikai háttérrel és tendenciával gyanítanak és látnának. Ezt a munkát magának a társadalomnak kell a kezébe venni. Az állam a forrongó társadalommal szemben mást, mint felügyeletet ne gyakoroljon. Abban ő is egyetért az előadóval, hogy az iskolán kívül való oktatásnál a jelen ismeretere nagyobb súlyt kell helyezni, mint a múltéra.

Elnök megjegyzi, hogy az előadónak lesz majd alkalma reflektálni az itt hallottakra; amint ő értette, az előadónak nem az volt a célja, hogy a központi szervezet hivatalos apparátussal mélyen beleszúrjon egy társadalmi mozgalom irányításába s ezzel a szabad mozgást megbénítsa; inkább a kezdő lépések megtétele s a legfőbb felügyelet gyakorlása az, amit erre a szervezetre bízni óhajtott.

Kármán Mór azt vallja, hogy pusztán hagyományokból nem él meg az ember; a tudás az, mely éltet. Tapasztalhatjuk, hogy a tudomány is szerveződik s még az iskoláról sem mondhatjuk, hogy a tudás munkáját végezné. Fontosnak tartja tehát, ha a társadalom is megmozdul, hogy az élet feladatai számára szükséges tudást bizonyos szervezettel hozzáférhetővé tegye mindenkinek. Szervezve van már az iskola, az igazságszolgáltatás, a gazdasági élet; tehát a tudás is követel a maga számára bizonyos szervezetet. E tekintetben kettős probléma előtt állunk. Nagy szükségünk van az alpmíveltség (írás, olvasás) és a szakoktatás szervezésére. Nálunk szervezett szakoktatás nin-

esen sem a földmívelés terén, sem az iparosoknál, sem az iskoláknál. Ő nem ismer nehezebb feladatot, mint amelyet a falusi tanítónak kell végeznie. A tanárnak sokkal könnyebb a helyzete, mert csak *egy* studiummal foglalkozik; a tanító, különösen ha osztatlan iskolában tanít, mindenhez értsen. Az új Tanterv és Utasítás egy egész új világot tárt eléje s mivel csak nagy vonásokban adhatott számára útbaigazításokat, a nagy munka megoldását egészen a tanítóra bízta. De az a kérdés, meg tud-e ezzel a feladattal mérkőzni az a tanító, akit erre a nagy munkára a képző nem készíthetett eléggé elő. Itt volna tehát nagy munkatere a szabad iskolának, amennyiben első sorban a tanítók számára kellene ezeket szervezni. Általános tapasztalat, hogy a külföldön, különösen Németországban rendezett szünidei kurzusoknak legnagyobb részt elemi tanítók a leghűségesebb látogatói. Hazánkban sok történt a közmívelődés terén, nemcsak a fővárosban, hanem a vidéken is. Majdnem valamennyi nagy költőnk, írónk nevére irodalmi társaságok alakultak; vannak sokféle tudományos egyesületeink, kaszinóink, dalárdáink, zeneegyesületeink stb. Nem lehetne-e ezeket az egyesületeket közös célra, eddigi munkáik fejlesztésére és a jövő idők terveinek összeállítására vonatkozólag közös munkára bírni akként, hogy delegáltjaik időnkint gyűlésre összehivatnának s hogy ezeken a közös gyűléseken ők maguk beszélnek meg a dolgot és készítenék elő a szervezetet, amelyet ő is közmívelődési fontos érdekekből szükségesnek tart. Ezt a munkát megindítani nem csekély feladat; de azt hiszi, ha az egyház a maga erejével meg tudott küzdeni az eléje tornyosuló akadályokkal, le fogja tudni küzdeni a társadalom is a maga tudásával és akaraterejével. E munkánál szívesen látja a kormányt is. Ha van lelkes kormány, adjon irányt, szólítsa fel a társadalmat a szervezkedésre.

Előadó megköszöni a nagy érdeklődést és az értékes felszólalásokat. Előadása folyamán rámutatott arra, hogy a központi szerv csakis az előkészítést, az első munkát végezze és tudja meg, milyen egyesületek foglalkoznak közmívelődési célokkal, mik történtek eddig az iskolán kívüli oktatás érdekében, milyen hiányok voltak észlelhetők s mi volna a jövő feladata? Ezt a munkát csakis az állam tudná teljesíteni úgy, hogy nyomában áldás fakadjon.

Elnök az ülést bezárja.

Beküldött könyvek.

Költők és írók. Kiadja a Franklin-Társulat.

Ferenczi Zoltán, Csokonai. Ára kötve 2 kor. 50 f.

Katona Lajos, Petrarca. Ára 2 kor. 50 f.

Radó Antal, Dante. Ára 2 kor. 50 fill.

Csengeri János, Homeros. Ára 2 kor. 50 fill.

Magyar könyvtár. Szerkeszti *Radó Antal.* Kiadja a Franklin-Társulat.

Egy-egy szám ára 20 fillér.

485. sz. *Szini Gyula,* Trilbi és egyéb történetek.

486. sz. *Katona Lajos.* Középkori legendák és példák.

490. sz. *Turgenyev Iván,* Pjetuskov. Elbeszélés, fordította *Ambro-zovics Dezső.*

491. sz. *Szidarovszky János,* Cicero beszéde.

492. sz. *Somossi István,* A bélyeggyűjtés kézikönyve.

500. sz. *Beöthy Zsolt,* Költők és hősök.

501. sz. *Krúdy Gyula,* Hét szilvafa.

502. sz. *Wilde O.,* Aforizmák és ötletek, Ford.: *Radó Teréz.*

Gaspey—Sauer, Olasz társalgási nyelvtan. A magyar nyelvhez alkalmazta *Somogyi Ede.* Bpest, 1907. Franklin-Társulat. Ára 4 kor. 80 f.

Kemény Ferenc, Az egységes német helyesírás. Bpest, 1908. Lampel R. könyvkereskedés. Ára 60 fillér.

Kapronczay Mihály. Hangképek és énekes játékok. Bpest, 1908. Lampel R. könyvkereskedése. Ára 40 fillér.

A Szent-István-Társulat Naptára 1908. évre. Bpest, Szent-István-Társulat. Ára 80 fillér.

B. Büttner Lina, Testvérek vagyunk. Bpest, Szent-István-Társulat. 1897.. Ára 2 kor.

“ “ “ A mit a csillagok látnak. Ára 2 kor.

“ “ “ Az édes mostoha. Ára 2 kor.

“ “ “ Öt évi találkozó. Ára 2 kor.

“ “ “ Juliánka. Ára 2 kor.

Győrffy János, Magyarországi szent Erzsébet emlékezete. Bpest, 1907.. Szent-István-Társulat. Ára 20 fillér.

Győrffy János, A honalapító Árpád emlékezete. Bpest, 1907. Szent-István-Társulat. Ára 20 fillér.

Kelemen Béla, Erzsébet királyné és az irodalom. Székesfehérvár. 1908.. Csitári nyomda.

Horváth Zoltán, A teremtés napjai. Rimaszombat. 1907. Rábely Miklós.

Kunfi Zsigmond, Népoktatásunk bünei. Bpest. 1908. Deutsch Zsigmond és Társa. Ára 1 K.

Dr. Dóczi Sámuel, Ipari ösztöndíjak. Budapest 1908. Benkő Gyula.. Ára 2 K 50 fillér.

Gönczi Lajos, A Székelyudvarhelyi ref. kollegium az utolsó másfél évtized alatt. Székelyudvarhely, Becsek.